THE ISRAELITE PRESS
The only Jewish Newspaper in Western Canada.
אידישע וואָרט
Office and Place of Business: New Israelite Press Bldg., 165 Selkirk Ave. East
Published daily except Saturday and Sunday
ENTERED AS SECOND-CLASS MAIL MATTER AT OTTAWA
Subscription: $6.00 per year
Est. 1910 Phones: 55 409—52 213
Winnipeg — Manitoba

"שפּוך חמתך"

די אידישע וועלט איז אויפגעטרייסלט געוואָרן פון פעספילדס "ווייסן פּאַפּיר", וועלכער האָט געמאַכט צו נישט ענגלאַנד הבטחות צום אידישן פאָלק, פאַרמעסטניק זיך אויך קעגן די צוויי טויזנט יאָריקע חלומות פונ'ם פאָלק.

די גאַנצע אידישע וועלט האָט דערפילט דעם פאַרראַט און די טיפע באַליידיקונג פון איינעם וואָס ווערט אָפּגענאַרט און אויסגענוצט, און דער־נאָך אַרויסגעוואָרפן. דעם שפּיי אין פּנים האָבן דערפילט אַלע אידן, ניט־ציו־ניסטן און אפילו קעגנער פונ'ם ציוניזם. אַזוי גוט ווי ציוניסטן.

די אידן האָבן ניט קיין אַנדער קאָמפּס־מיטל אין זייער באַזיץ, ווי פּראָטעסטירן, — אויפשטורעמען די וועלט קעגן די עולות וואָס ווערן קעגן זיי באַגאַנגען. דער רוף צום געוויסן פון דער וועלט איז זייער איינציקער שוץ־מיטל, ווען זיי ווערן געקרייוודעט און באַרויבט פון די שטאַרקע און מעכטיקע.

און באַלד ווי דאָס איז דער איינציקער וואָפן אין אונזערע הענט, מוזן מיר אים אויסנוצן אין דער גרעסטער מאָס. מיר דאַרפן אויפשטורעמען די וועלט מיט אונזער צאָרן און פּראָטעסט.

די אידישע וועלט איז אויפגעציטערט געוואָרן. זי איז פאַרפלייצט געוואָרן מיט כוואַליעס פון פּראָטעסטן. פון אַלע טיילן פון דער ערד, וואו עס זיינען נאָר דאָ אידישע ישובים, האָט זיך דערטראָגן דער צאָרנדיקער פּראָ־טעסט פון די באַליידיקטע און באַרויבטע אידן, און — אפשר האָט דער פאַרהאַרטעוועטער געוויסן פון דער וועלט פאַרט אַ ציטער געטאָן . . .

ווייניקער אידן שמייכן צו דעם אידנטום פון גאָר דער וועלט, אויסצודריקן זייער געפיל פון צאָרן און פּראָטעסט. צי אונזער פּראָטעסט וועט געהערט ווערן, צי ניט, אָבער דאָס איז אונזער אינציקער וואָפן, — און זאָל דער פּראָטעסט זיין אַזוי איינדרוקספול און פייערלאַך ווי דאָס איז נאָר מעגלאַך.

דער זונטאָג איז דער טאָג, ווען ווייניקער אידן וועלן בייטראָגן זייער חלק צום פּראָטעסט פונ'ם אידישן פאָלק, — צוגעבן נאָך אַ טראָפּן אינ'ם ים פון ברויזנדיקן צאָרן, וואָס דאַרף אויפטרייסלען דעם געוויסן פון דער וועלט.

און אַז דער פּראָטעסט וועט ניט זיין ווירקזאַם, איז וואָס, — קאָנען ווייניקער אידן זיצן דאָרט אין זייערע היימען און כאָטש ניט דעמאָנסטרי־רן זייער פאַרביטערונג און זייער סאָלידאַריטעט מיט'ן אָפּגענאַרטן און באַליידיקטן אידישן פאָלק?

ווייניקער אידן, צו דער פּראָטעסט פאַרזאַמלונג זונטאָג!

ניסט אויס אייער צאָרן!

עס איז אונזער זאַך

די פּראַגע פון אידישער אימיגראַציע קיין קאַנאַדע איז ניט בלויז די זאַך פון די אידישע עמיגראַנטן וואָס זוכן ערגעץ אַ ווינקל אויף דער ערד וואו זיי זאָלן קאָנען לעבן רואיק. נאָר דאָס איז אויך אַ לעבנס פראַגע פאַר אונז, קאַנאַדער אידן: אַן אַ שטעדטיק צופלוס פון פרישע כחות וועט אונזער יונ־גער, קליינער אידישער ישוב לייכט צעשמאָלצן ווערן און וועט אונטערגיין, און אונזער גאַנצע אַרבעט פאַר די אידישע אינסטיטוציעס וואָס מיר האָבן דאָ אויסגעבויט מיט גרויס מי און מסירת־נפש וועט זיין אַרויסגעוואָרפן.

און אויב מיר זיינען בלוטיק פאַראינטערעסירט אין אידישער אימיג־ראַציע, מוזן מיר אויך זיין פאַראינטערעסירט אין דעם אידישן אימיגראַנטן חילק פאַראיין, אַ דאַנק וועמען אַ אידישע אימיגראַציע, כאָטש אַ כאַ־שרייגקטע, איז נאָך מעגלאַך געווען אפילו אונטער די שווערסטע באַגינגען וואָס האָבן אָנגעהאַלטן ביי אונז פאַר דעם לעצטן צענטליק יאָרן.

ליידער איז ביי אונז דער אימיגראַנטן חילק פאַראיין די סאַמע לעצטע אָרגאַניזאַציע פאַר וועלכער מיר זאָרגן זיך. עס זיינען שוין פאַרביי יאָרן, זינט אַ מערב קאַנאַדער איד זאָל האָבן וואָס ס'איז בייגעטראָגן פאַר איר אויפהאַלט.

ביי אונז אין מערב קאַנאַדע איז אפשר שולדיק אין דעם עולם'ס פאַ־סיוועטעט דער סעקרעטאַר פון דער אָרגאַניזאַציע, מ. א. גרעי: ער איז געווען צו גוט צו טראָגן די גאַנצע שווערע לאַסט אויף זיינע אייגענע פלייצעס, ניט קריינדיק דערפאַר אפילו קיין דאַנק. ווער ער וואָלט די אַרבעט כאָטש אַביסל פאַרנאַכלעסיקט, וואָלט דער עולם אפשר דערפילט, אַז ער מעג אויך צולייגן אַ האַנט צו דער וויכטיקער אַרבעט . . .

אָבער פאַרט זיינען דאָך דאָ טויזנטער אידן, וואָס האָבן דירעקט גע־נאָסן פון דער גרויסער חילף וואָס דער אימיגראַנטן־חילף פאַראיין גיט, — דירעקט, ווי אימיגראַנטן, אָדער אומדירעקט, ווי אַזעלכע וואָס האָבן אַהער אַראָפּגעבראַכט זייערע קרובים אַ דאַנק דעם פאַרבאַנד.

אויב אָט די זיינען איצט אַליין ניט אַקטיוו אין דער אַרבעט, מעגן זיי כאָטש פאַסיוו אויסדריקן זייער אַנערקענונג צו דעם אימיגראַנטן־חילף פאַר־איין.

זיי קאָנען זייער אַנערקענונג איצט אַרויסווייזן, באַזונדיק די מאַסן־פאַרזאַמלונג פונ'ם אימיגראַנטן חילף פאַראיין דעם זונטאָג, 3 בייטאָג, אין פּרץ־זאַל, וואו דער עקזעקוטיווע דירעקטאָר פונ'ם פאַראיין, ה' פּאָול, פון מאָנטרעאַל, וועט באַרעדן וועגן די טעטיקייטן פונ'ם פאַראיין און וועט דערקלערן די אימיגראַציע לאַגע בכלל.

זאָלן כאָטש די פרייוויליקע טוער דערפילן, אַז זייער אַרבעט וועט־אָנערקענט. און דאָס וועט זיי דערמוטיקן אין זייער ווייטערדיקער אַרבעט.

דאָס לאַנד אָן אַרבעטסלאָזיקייט

דאָס איינציקע גליקלאַכע לאַנד אין איירָאָפּע און אַמעריקע. וואָס וויים כעמט איצט ניט פון קיין אַרבעטסלאָזיקייט. איז פראַנקרייך, — לויט אַ זשענעוער באַריכט. זיינען דאָ איצט אין פראַנקרייך בלויז אַ טויזנט אַר־בעטסלאָזע. דאָס איז פאַקטיש אַ סך ווייניקער, ווי עס איז דאָ אַרבעטסלאָזע אין וועלכן ס'איז לאַנד אין די סאַמע גאַרמאַלסטע צייטן.

מען דאַרף זיך פאָרשטעלן, אַז אויך אין פראַנקרייך פילט זיך דער איינפלוס פונ'ם עקאָנאָמישן קריזיס וואָס הערשט איבער גאָר דער וועלט. דאָס מוז זיך פילן. ווייל דער קריזיס האָט שטאַרק באַוווירקט איר אויסלענדי־שען האַנדל און איר טוריסטן געשעפט. פראַנקרייך האָט אָבער אפנס געפו־נען אַ וועג צו לעבן אין די גרעניצן פון אירע איינענע מיטלען.

דער מאַנגל פון אַרבעטסלאָזיקייט אין פראַנקרייך איז אין אַ גרויסער מאָס אַ פּועליוצא פון דער מלחמה, אין וועלכער זי האָט פאַרלאָרן מיליאָנען פון אירע פעאיקסטע אַרבעטער, און פון דער אויפבוי אַרבעט אין די חרוב געוואָרענע גענדן. וואָס ווערט אָבער אָנגעפירט אויפ'ן חשבון פון דעם פאַר־אָרימטן און פאַרהונגערטן דייטשלאַנד.

אָבער דאָך פאַרבלייבט דער פאַל: אַ מערקווירדיקער, — אַז אין אַ צייט פון אַן אַל־וועלטלאַכן עקאָנאָמישן קריזיס זאָל אַ לאַנד, עקאָנאָמיש איינג פאַרבונדן מיט דער אַרומיקער וועלט, קאָנען אויסמיידן ביי זיך דעם גרעסטן איבל פונ'ם קריזיס, — די אַרבעטסלאָזיקייט.

עס וואָלט געווען אינטערעסאַנט, ווען די אַנדערע פאַקטאָרן וואָס האָ־בן געוווירקט אויף דער דאָזיקער לאַגע אין פראַנקרייך, — אויסער די דער־מאָנטע, — זאָלן אויסגעפאָרשט ווערן. אפשר קאָן מען פון זיי עפּעס לערנען.

דער אידישער אַרטיקל

זייער אָפט זיינען מיר געוואוינט צו באַהאַלטן אונזער שוואַכקייט אונטער אַ פייגן־באַאַט וואָס מיר רופן גלות. אַזוי ציקלירן ביי אונז אַל כל צרה שלא תבוא די אויסדריקן גלות־פּסיכאָלאָגיע, גלות־קרומקייטן און אַ. וו., וועלכע דיינען אונז אַלס דואַנגאָנע פאַר אונזערע פּסי־כאָלאָגישע קראַנקהייטן, אויף וועלכע מיר זיינען איינגעטלאָך אַ־נאַרמאַלע פאָלק, זייער זעלטן אין אַבער אַ מכה, וואָס האָט דוקא מיט גלות קיין שום שיכות ניט, וואָס האָט אונז באַ־גלייט מצרים ועד הנה, פון ווייגעלע ביזן גרייבעלע, וואָס איז אונז געבליבן אַלס סבל־הירושה פון יענע גוטע צייטן, און פון וועלכער מיר געפינען גאַנץ בולטע סי־מנים אין אונזער אַר־אַלטער געשיכטע, וואָס האָט געפונען אַזר שטאַרקסטן אויס־דרוק דוקא אין דער גאָלדענער צייט פון אונזער פּאָליטישער זעלבסטשטענדיקייט, אַזאַ מין אַלט־געזעסענע מכה אין אונזער פאָלקס־לעבן אין די מכת האַרינענטאַציע. איצט נעמט אָט די שוואַכקייט אָן ביי אונז פאַרשיידענע פאָרמען, וואָס קו־מען אַרויס פון איין שרש — גרינשאַ־צען אונזער איינענע ווערדע און איבער־שאַצן די כחות פון די אומות־העולם.

שעמען מיר זיך מיט אונזערע שפּראַ־כען; מנהגים און מאַנערן און מאַכן זיך לעכערלאַך אָנגענעמענדיק אָדער נאָכמאַכ־דיק אַלץ יענעמס; באַלעקן מיר זיך פון אַ גוט־ווערט געוואָנט פון אַ גוי (איבער־הויפּט ווען ער איז אַ שררה) און הערן זיך ניט צו צו די ווערטער געוואָנט פון איינענע ברידער; שטאָלצירן מיר מיט יענעמס גדולים און אַרלאַנז איינענע; שפּאַרן מיר זיך אין פרעמדע קולטורן, פאַראַכטן, געוועלשאַפטן, זייער אָפט מיט דער גרעסטער פיזישער אַנשטרענ־גונג און מאָראַלישער דערנידערונג, דורך כעמעד פאַרשלאָסענע פאַר אונז טירן, און זוילן נאָך גיין אין אונזערע איינענע הי־כלים דורך זייערע ברייט־אָפענע טויערן; פאַראַכטן אין זיך אין אונזערע איינענע אָנגעלענהייטן אויף די עצות, חילף און פאַרשאַנד פון פרעמדע, און מאַכן מיטן האַנט מיט אונזער געוויינלאַכן בטל־ר־דיקן "עם" אויף די אונז אָנגעבאָטענע אידישע מוחות און כחות; הערשן ביי אונז אַ פאַרפוילטע שתדלנות־פּאָליטיק, זיינען מיר פאַרכאַפּט פון אַ לְמה־יאַמר־הגויים מאַטיוו, זיינען מיר מה־יפּיפּת לי־דער פאַר אַ גויאישן "פאַן", און שפּייען אין פּנים אונזערע גאונים און פירער — דאָס אַלץ זיינען פאָלגן פון דער זעלבער אויסנאַרמאַליטעט: אַ ניט־גלויבונג אין אינענע כחות, און איבערגלויבונג אין יענעמס כחות, אָדער אַן אינפעריאָריטי־קאָמפּלעקס.

די ערשטע מיקראָבן פון אָט־דער דאָ־זיקער־קריינק האָבן זיך באַוויזן און שנעל זיך געפרוכטפערט און נעמערט אויפן באַ־

(שלום אויף זייט 7)

אַריענטאַציע אָדער אָרגאַניזאַציע

פון י. קאַבאַקער

דען פון דער ערשטער געזונטער (אויב מ'קאָן זיך אַזוי אויסדריקן) אידישער אַס־מילאַציע. זיצנדיק יעדערער אונטער זיין ווייַנבוים און אונטער זיין פייגנבוים האָ־בן טויזן פון דעם אידישן פאָלק כמעט אימער געאָהט אַן אויסקוק צו אַ שכנישער ראַסע. וועמעס כוח איז באַוואונדערט גע־וואָרן, וועמעס קולטור און גאָט זיינען פאַרהייליקט געוואָרן און וועמעס אָרט לע־בן איז געראָבנט געוואָרן אַלס מוסטער וואָס איז ווערט צו אָקצעפּטירט ווערן. "והיינו ככל הגויים" — לאָמיר זיין ווי אַלע פעלקער, איז געווען אַ לאָזונג וואָס האָט געשטויסן דאָס דאַמאָלסטריקע דע־מאָקראַטישסטע און אומבאַהערשבאַר־סטע פאָלק זיך אונטערצואוואָרפן אונ־טערן יאָך פון שאול'ס דעספּאָטישער מאַ־נאַרכיע, וועלכע איז דורך שמואל'ן גע־שילדערט געוואָרן אין די גרויזאַמע און פינסטערע פאַרבן. יהודה וישראל אַלס אַ קלאַסישער זעלבסטשטענדיקע מלוכה האָט עקזיסטירט בלויז אין די צייטן פון דוד'ן אַליין. און אפשר דערפאַר איז ער, ניט קוקנדיק אויף אַלע זיינע שוואַכקייטן אַזוי פאַרהייליקט געוואָרן אין די אַלע שיכטן פון פאָלק, אַזוי אַז דער עצם ענין פון מלוכה ווערט סימבאָליזירט און פאַרקערפּערט אין זיין פּערזענלאַכקייט.

שוין שלמה זיין זון האָט אָנגענומען צוערשט די עגיפּטישע אָרייענטאַציע, און מיטן זיך־פאַרחתן זיין מיט פּרעה'ן האָט אין ירושלים אָנגעהויבן צו הערשן דער מצרישער קולט, וואָס האָט אַבן גורם געווען צו אַ פאַרשפּרייטן אַן אַסיסיליאַצי־נייסט אין דער אידישער מדינה, און גע־דינט אַלס אָנפאַנג פון דער נייסטלאַכער ירידה פונ'ם פאָלק. שפּעטער האָבן אַים זיין מסחר'שער חוש און תאוה צו לוקס סוס און רייכקייט גענוינט צו חורבן'ן דער פון־ציעישער אָרייענטאַציע, וואָס האָט האָט פאַרשקלאַפט דאָס פרייע ביוערישע פאָלק, און האָט געשאַפן אַ קלאַסן צע־מיילונג, און פאַלגלאַך אינערלאַכע רייב־בונגען צווישן די ביי־אַיצטיקע כמעט איינאַרטיקע מאַסן, און האָט פאַרגיפטעט דאָס אידישע געוויסן און שטערבונג אַן רייכקייט, צו לייכטע פרנסות, צו פאַר־גענינונג אַן לוקסוס, און אויף אַזאַ אופן גורם געווען בלויז צום בראָך פון דור'ס דינאַסטיע, נאָר אויך צום פאַל פון דער מלוכה'שער אידייע ביי אידן איבער־הויפּט.

דער נאָכצער דראַנג נאָך ב ע ל פון איין זייט און די גאָלדענע קעלבער פון דער צווייטער זייט אין געווען ניט כמעט ווי אַ קאָפּף צווישן נייגונגען, שטרייט צווישן צפון און דרום, צווישן אַזיאַטישן אַזיאַ און מצרים.

קענן אַזאַ זעלבסט־פאַרניכטנדע אידע־אָלאָגיע; קענן זוכן לייכטנדע שטערן אין דער פרעמד, פאַרזעענדיק דאָס איינענע לייכט, זיינען אָפּטמאָל (ליידער כמעט אי־מער דערפאָלגלאָז) אַרויסגעטראָטן די נביאים. דער אינטערעסאַנטסטער און סאַמע בולטער עפּיזאָד פון אַזאַ הילף זוכעניש און בלאָנדזשעט פון רעכטס צו לינקס מצד אידיש פאָלק־און־הערשער פון איין זייט, און אַ קלאָרע אָנווייזונג אויפן וועג צו זיך מצד דעם נביא, אין פאַר־געקומען אין יהודה ווערנד אָחז'ס טלוכה, וואָן דאָס אידיש פאָלק איז געווען אַ שפּיל צייג אין די הענט פון די צוויי גרעסטע מאַכטן אין דער דאַמאָלסטריקער אַריענ־טאַלישער וועלט, צווישן די גרום־מאַכט אַשור, די הערשערן פון צפון, און מצרים די הערשערן פון דרום. די לאַגע איז גע־ווען דאָן ווירקלאַך אַ קריטישע. אַשור האָט געדריקט, געריסן שטיקער און גע־ראָעט צו פאַרשליינגען אַלעס וואָס אויף זיין וועג; כדי צו פאַרשפּרייטן זיין הערע־מאָניע ביז־צו די מצרים'שע גרעניצן און זיך קאָנען אומשטערבלאַך אָנגעגעגען מיט זיין דרום'דיקן קאָנקורענט. און מצרים, וועלנדיק האַלטן איר ביטערסטן שונא פון דער ווייטן, האָט אינטריגירט מיט די קליינע מלכה'לאַך, שיינקעניריק זיי ליבעס־שמייכעלאַך אַזוי אַז זיי זאָלן זיך לאָזן אָפּנאַרן, און ווירקלאַך ס'האָט איר געלונגען איינצואוואָרצלען ביי זיי אַ מיינונג, אַז די גרויסע עגיפּטישע מאַכט זאָרגט פאַר זייער טובה און האָט בדעה זיי צו פאַרזיכערן זייער זעלבסט־שטענדיקייט. זי האָט זיי געגעבן דעקלאַ־ראַציעס אין וועלכע מען האָט זיי מב־טיח געווען צו פאַרשטאַרקן יעדן איינעם זיין היימלאַנד. די דאָזיקע אינטרינגעס האָבן פאַרפלייצט דרום־סיריע מיט אַ כוואַליע אַן בכום, בריידער שלאַכטן האָ־בן רואַינירט די אַזוי אויך שוואַכע מלו־כה'לאַך, אַזוי; אַז זייהאָבן שוין פאַקטיש מער ניט געקאָנט שטיין אויף זייערע אייגענע פיס.

אין די קליינע יהודה, וועלנדיק זיך ראַטעווען פון גלות־אַשור, האָט שטאַרק נוסה געווען זיך צו אָרייענטירן אויף אייגענ־טען. ס'איז אינגאַנצן מטושטש געוואָרן דער קלאָרער שכל אַז "מצרים אדם ולא אל" — אַז עגיפּטן, ווי יעדעס פאָלק וואָס זוכט הערשאַפט, איז מענשלאַך און ניט געטלאַך, און ווערט באַהערשט פון עגאָ־איסטישן און ניט אידעאַליסטישע צילן, און אַז לייגן האָפענונגען אויף אַזאַ מאַכט אַז דער מלוכה מיינט זיך אָפּזאָגן פון איינענעם נאַציאָנאַלן מהות, מיינט נאָ־ציאָנאַלער זעלבסטמאָרד, אַז ס'איז אפשר גלייכער אריינצונעמען אַן גלות־אַשור, פאַרוועגרעדיק די גאַנצע מאַסן־ענערגיע אויף צו אַנטוויקלען, פאַרשטאַרקן און אַפּהיטן דעם נאַציאָנאַלן "איך" אין זיין דיינסטער און אידעאַליסטישער פאָרם, איידער פאַרשווינדן די זעלבע מאָס ענער־גי פאַר אַ פרייוויליקן זיך־איבערגעבן צו אַ פרעמדן וויל און וואָס, אין תוך גענומען, מוז רואַינירן דאָס זיין אידישעס לעבן, אַטאַראַנדיק אונזערע פייאיקייטן צו עקזיס־טירן זעלבסט־שטענדיק, מוז אונטערגרעב־

פּראָטעקציע

(פעליעטאָן)

פון בן־יצחק־אייזיק

די נייטוועגדיקייט פון פּראָטעקציע האָב איך צום רעשטן מאָל דערפילט אין מיינע יוגט־יאָרן, ווען מיר האָבן זיך שוין צום אויפיילטן מאָל איינגעגעבן אין מיינע יוגנ־טיקן אַלץ, ווען מיר האָבן מיך אַמאָל, אַ ביינער מיינע רבי'נס פעטש, — אַ ליב־טיקן גן עדן זאָל ער האָבן, דער אַלטער פאַטשער.

איך האָב יעדן מאָל צוגענומען זיינע בוכצעס, פאַר מיינע איינענע זינד און פאַר פרעמדע, — מאַקע פאַר זיינע אייגענע, ווען ער האָט ניט געהאַט קיין לאַגישן עטפּער אויף מיינער מאָל אַ פראַגע, פלעג איך זיך זעגן אַ פּלינן פונקען און קאַלירטע שטע־רן פאַר מיינע אויגן, ביז עס איז געקומען דער קלימאַקס, ווען ער האָט מיך אַמאָל, פאַר דער זעלבער אורזאַך געוואָלט אַר־בעלייגן איבער זיינע קני. אָט אין יענעם מאָמענט האָב איך דערפילט, אַז איך וועל אונטערגיין, אויב איך וועל ניט קריגן קיין פּראָטעקציע, און ווען ער איז שוין געווען פאַרטיק מיט זיין אַכזריות'דיקן קאָנטשיק צו שיילן מיין הויט, האָב איך זעגאַמאָכ אַ "רעוואָלוציע" און איך בין אַנטלאָפן אַ היים. זוכן פּראָטעקציע ביי מיינע עלטערן, אָבער פונקט אויף יענעם מאָמענט האָב איך זיי ניט געטראָפן אין שטוב, האָב איך געבראַכט מיין באַבען אין חדר אַריין, און מאַקע אַ דאַנק איר פּראָטעקציע, בין איך נעראָטעוועט געוואָרן פון צעקאַטעוועט ווערן פון אַ שווערן רימען.

זינט יענער צייט, בין איך אַ שטאַר־קער אַנהייַנער פון פּראָטעקציע, און אַזעלך־כער בין איך פאַרבליבן ביז היינטיקן טאָג.

אָט, למשל, טראַכט איך, אַז ווען דאָס אידישע פאָלק וואָלט געהאַט פּראָטעקציע ביי דער בריטישער רעגירונג, וואָלט זי ווייניקער געווכט אויסצוטיטשן די באַל־פור דעקלאַראַציע, און זי וואָלט דערפילט איר פאַרשפּרעכן. משמעות, אַז זיבעציק מיליאָן מוסולמאַנער מיט פיר הונדערט מיליאָן אינדוסן הינטער זיי, זיינען מעל־פּראָטעקציע פון זיבעצן מיליאָן צעשפּרייט־טע אידן, ווי זאָגט איר, אַ ברייטערער מאַרק, אַ גרעסערע קאָמפּאַקטע מאַסע, מיט וועלכער מען מוז זיך רעכענען, און עס שטעקט אַ געפאַר איינצו'ברונג'ן זיי....

פּראָטעקציע, וואָלט איך געזאָגט, איז דער וואָרצל פון דער דערפאָלג. ס'איז גוט אין דער יוגנט, אין די מיטעלע יאָרן און אויף דער עלטער. צי זיינט איך רייך אָדער אָרעם, אַ חכם אָדער ניט, קומט פּראָטעס־ציע שטענדיק צו נוץ.

היינט ווער שמועסט נאָך אין פּריוואַטן אָדער נעזעלשאַפטלאַכן לעבן, איז פּראָ־טעקציע ממש אַ ווינשפּיינגער. לאָמיר זאָ־גען, אַז איר האָט פּראָטעקציע צו צוטרעטן צו אַ גענעראַל אָדער צו אַ מיניסטער, זייט איר דאָך צייטנווייז אַ גליקלאַכער מענש.

און ווער נאָך, אַזוי ווי מיר אידן, נוי־טיקן זיך אין פּראָטעקציע? זאָגט אייך וואָס איר ווילט, מיין אידישער שאַוועני־זם אויס אַלץ, אָבער איך האָב ליב צו זען אייגענע פון אונזערע פון מיינע אייגענע אַרבעט אין דער הדר־יאָרן, ווען מיר האָבן זיך שוין צום אויפיילטן מאָל אייגענעגעבן אין מיינע יוגנ־טיקן אַלץ, ווען מיר האָבן זיך אַמאָל, אַ ביינער מיינע רבי'נס פעטש, — אַ ליב־טיקן גן עדן זאָל ער האָבן, דער אַלטער פאַטשער.

איך האָב יעדן מאָל צוגענומען זיינע בוכצעס, פאַר מיינע איינענע זינד און פאַר פרעמדע, — מאַקע פאַר זיינע אייגענע, ווען ער האָט ניט געהאַט קיין לאַגישן עטפּער אויף מיינער אַ פראַגע, פלעג איך זיך פון דיק זעגן פּלינן פונקען און קאַלירטע שטע־רן פאַר מיינע אויגן, ביז עס איז געקומען דער קלימאַקס, ווען ער האָט מיך אַמאָל, פאַר דער זעלבער אורזאַך געוואָלט אַר־בעלייגן איבער זיינע קני. אָט אין יענעם מאָמענט האָב איך דערפילט, אַז איך וועל אונטערגיין, אויב איך וועל ניט קריגן קיין פּראָטעקציע, און ווען ער איז שוין געווען פאַרטיק מיט זיין אַכזריות'דיקן קאָנטשיק צו שיילן מיין הויט, האָב איך זעגאַמאָכ אַ ריי פון גוטן־גיין אין אונזערע איינענע הי־כלים דורך זייערע ברייט־אָפענע טויערן; פאַראַכטן אין זיך אין אונזערע איינענע אָנגעלענהייטן אויף די עצות, חילף און פאַרשאַנד פון פרעמדע, און מאַכן מיטן האַנט מיט אונזער געוויינלאַכן בטל־ר־דיקן "עם" אויף די אונז אָנגעבאָטענע אידישע מוחות און כחות; הערשן ביי אונז אַ שתדלנות־פּאָליטיק, זיינען מיר פאַרכאַפּט פון אַ לְמה־יאַמר־הגויים מאַטיוו, זיינען מיר מה־יפּיפּת לי־דער פאַר אַ גויאישן "פאַן", און שפּייען אין פּנים אונזערע גאונים און פירער — דאָס אַלץ זיינען פאָלגן פון דער זעלבער אויסנאַרמאַליטעט: אַ ניט־גלויבונג אין אינענע כחות, און איבערגלויבונג אין יענעמס כחות, אָדער אַן אינפעריאָריטי־קאָמפּלעקס.

די ערשטע מיקראָבן פון אָט־דער דאָ־זיקער־קריינק האָבן זיך באַוויזן און שנעל זיך געפרוכטפערט און נעמערט אויפן באַ־

(שלום אויף זייט 7)

(פעליעטאָן)

(ווייטערעס קומט)

כאַראַקטעריסטישע עפּיזאָדן פון דעם ניט־לאַנג פאַרגאַנגענעם רוסיש־אידישן לעבן אין רוסלאַנד
דער
בלוט בלבול
פון מ. פּייקאָוו
באַאַרבעט פון פ. זאַלף און א. לאַפּין

ביים קניאַז קאַטשובעי'ען

דער קניאַז קאַטשובעי מיט זיין פרוי די קניאַגינע זיינען געווען ביידע גוט באַ־פריינדט מיט מיר. זייערע אימעניעס זיי־נען געווען אין שכנות מיט מיין דאָרף, ווען זיי פלעגן פאַרבראָנגען די זומער־וואַקאַציעס ביי זיך אויף דאַטשע פלעג איך זיי צושטעלן אַלערליי שחורות פון מיין קראָם, און אויך זייערע שחורות ווי תבואה, בחמות, פעדר פלעגן ווערן פאַרקויפט דורך מיין פאַרמיטלונג, און מיר אַליין פלעגט אָפט אויסקומען צו אַ פאַרבריינגען מיט זיי צוזאַמען אויף די בעלער און שמחות, ביי יעדער צוזאַמענקומען מיט'ן קניאַז, האָב איך קיינמאָל ניט אָפּגעשאַצט די חשיבות פון זיין הויכער פערזענלאַכקייט, וואָס איז געווען אַ פליגל אַדיוטאַנט פון זיין מאַיעס־טעט דעם קייסער. איך האָב נאָר געזען פאַר זיך אַ גוטן באַקאַנטן, געוויינלאַכן פריץ.

ערשט צופאַרנדיק צו זיין גרויסן פּאַלאַץ מיט דער וואונדערלאַכער אַרכיטעקטור, וואָס איז געווען געבויט פון גלאַטע, גלאַנ־ציקע מאַרמאָר שטיינער, האָב איך דער דערפילט דער שפּל'קייט פון זיין גרויסן גנבי דער קניאַז, אין מיט אַ קלאַפּנדיקן הערץ, האָב איך אַ צי געלאָזן דאָס גלעקל און בשעת מעשה האָב איך זיך געטראַכט: ווי אַזוי וועט עס מיך דאָ אָנגענעמען? צי ווי זיינען אַ היימישן שכן, אָדער ווי אַ חשוב'ער קניאַז פון פעטערבורג?

ס'האָט זיך באַוויזן פאַר מיר אַ שווייי־צאַר מיט גאָלדענע קנעפּ און מיט ווייסע הענטשקעס און מיך אַ פרעג געטאָן: "שטשטא וואָס אונדאַנא?" (וואָס פאַר־לאַנגט איר?) איך האָב אים געענטפערט: —כ'וויל זעען זיין דורכלויכט. קניאַז קאַ־טשובעי. ער האָט מיך דורכגענומען מיט זיין דורכדרינגלאַכן בליק און אַ פרעג גע־טאָן: ווער ביזטו? איך האָב גלייך אַרויס־גענומען מיין וויזיט־קאַרטע, וואָס האָט גלייענט זיך: 'מענדל מייליאַכאָוויטש פּייקאָוו, יאַנאָווטשינע, פּאָלטאַווער אַר־יעזד" אים דערלאַנגט, און געבעטן אי־בערגעבן עס זיין דורכלויכט. אין אַ ווייי־לע וואָס האָט אַר זיך אויסגעקערט, העפ־לאַך זיך פאַרגונט און מיט אַ שמייכל אויפ'ן פּנים האָט ער ברייט אויפגעקלאַפּט אַ פּאַר אַ פריילעכן אַ זאָג געטאָן: פּאַ־ישאַלוויטע! און דורך באַפּוצטע מאַרמאָר־נע טרעפּ האָט ער מיך אַרויפגעפירט אויף דעם דריטן עטאַזש. דאָרטן, אין אַזוי ווי פאַרשטיינערט עוואָרן? ס'האָט זיך מיר געדוכט, אַז איך בין אַריינגעפאַלן אין אַ פאַר'כישופ'טן פּאַלאַץ, אָדער ווי מיר שטעלן זיך פאָר — אין אַ גן עדן התחתון.

איך בין געבליבן וואַרטן אין אַ גרויסן אויסגאַמאָס צימער; די דילן זיינען געווען אויסגעוועבט מיט קונסטבאַרע, בונטע, פאַרביקע טעפּיכער. די סטעליע אויסגע־נעמאָלן מיט די שענסטע בילדער. ווערט־פולע מעבל, וואָס איז ניט אַנצוזעהן דיך מיט'ן אויגן, שפּיגלען אויף רעכטס און לינקס, אַלעס טונקס זיי־אין אַ יום פון בלוי־מען מיט רויזן. דער זאַל איז באַלייכטן מיט אַלערליי קאַלירטע שרייבענדיקע ליכט וואָס האָבן מיינע אויגן פאַרבלענדעט.

איך שטיי אין מיט'ן צימער און איך ווייס ניט אויף וואָס פרעגר צו קוקן. דער קאָפּ שווינדלט מיר. דאָס האַרץ קלאַפּט אַזוי ווי מיט אַ האַמער, — נאָט מיינער! — טראַכט איך ביי זיך, — וואָס פאַר אַ קאָנטראַסט איז צווישן לעבנס? מיין אומ־גליקלאַך לעבן וואָס ווערט אַרומגעטריבן און געפינט ניט קיין בעדעל נחמה, און וואָס האָט גלייקלאַך לעבן פון מיין קניאַז, אין וואָס ווייטער פיל אין איין אַלץ שפּל'דיק, קער, און דער קניאַז וואַקסט אויס פאַר מיר אַלץ העכער און גרעסער, אַזש עס כאַפּט מיך אַ אַ מורא פאַר דער ערשטער באַגעגענעניש מיט אים. און ווי איך שטיי אַזוי לויפט אַריין אַ צווייטער שווייצאַר, אָנגעטאָן אין רויט, און רופט אויס הויך שטענדיקער טעמפּעראַטור אַז "דער קניאַז קומט). איך האָב זיך אַ וואַקל געטאָן, אַ ריס געטאָן זיך פון מיין אָרט און זיך שנעל אויפגע־שעלט; ס'איז אַריינגעקומען דער קניאַז. הויך, מיליטעריש אויסגעוויגן, מיט גאָל־דענע עפּאָלעטן און מיט אַן ערנסטן פּנים האָט ער מיר דערלאַנגט די האַנט און אַ פרעג געטאָן: מענדל; וואָס פאַר אַ עופּאָל האָט דיך געבראַכט עפּעס פּלוצלונג אַהער?

דערפילנדיק זיין וואַרימע האַנט אין מיינער האָב איך זיך אַביסל באַראויקט, אויף גיך צוזויפגענומען מיינע צעשוואָר־מענע געדאַנקען און איך האָב אים אָנגע־הויבן צו דערציילן פון אַלע מיינע צרות וואָס האָט מיר פּאַסירט, ווענן גלח וואָס האָט זיך אויף מיר אָנגעזעצט און וויל ניט אַנדערש ווי מיך אומברינגען. ווי ער האָט אויסגעטראַכט בלבולים, אַז איך האָב געגאַפט בלוט פון אַ שכן הוסניקן, און ענדלאַך צוגעקומען צו דער הויפּט־צרה פון גאָט לעסטערונג, ווי דער גלח האָט זיך אָנגעכאַפּט אַ מיינע ווערטער און האָט אָנגערייצט אַ גאַנצן דאָרף שכנים אויף מיר, מיך שיר ניט דערטרונקען אין טייך... שכנים, מיט וועלכע איך האָב יאָרן לאַנג געלעבט אַזוי פריידלאַך, ווילן מיך אַ דאַנק זיין הצעע אומברענגען. עס איז שוין דער־גאַנגען אַזוי ווייט, אַז איבער מיין קאָפּ הענגט שוין אַ סכנה פון צו ווערן אָפּגערי־סען פון מיין היים און פאַמיליע און ווערן פאַרשיקט אין סיביר. און צוליב וואָס? צוליב אַ נאַריש וואָרט וואָס האָט זיך אויס־גערן אַריסגעגלימט פון מויל. איצט לינט מיין גורל דאָ אין פעטערבורג, און טאַקע ביי דיר אַליין, צוריק אַהיים קאָן איך בכמי־לא שוין ניט פאָרן, סיידן דו וועסט מיר דאָ העלפן, — און איך דערלאַנג אים דעם פאַר'חתמ'עטן בריוו פון מיין פריץ האָ־לאַוניא.

ער האָט געעפנט דעם בריוו, שטייענ־דיק מיט אים אין פוס אויפן'ם דיל און מיט דער צווייטער אויף אַ שטול, זיינען זיינע אויגן גיך געלאָפן איבער די פאַרשריבענע שר־ות. און זיין פּנים איז אַלץ ווייטער גע־וואָרן טונקעלער און ערנסטער. איבערלי־נענדיק דעם בריוו האָט ער זיך דורכגע־שפּרייזט אהין און צוריק איבער'ן זאַל און זיך אָפּגעשטעלט לעבן